

Salpausselkä UNESCO Global Geopark

Alppivuokko- ja pikkusiniisiipiseuranta 2018

Hannu Sillanpää ja Teemu Rintala
Metsähallitus 2018

1. Johdanto

1.1 Alppivuokko

Geopark on UNESCO:n myöntämä tunnustus alueelle, joka sisältää erityisen merkittäviä geologisia arvoja. Geopark -verkostoon haetaan ja voidaan hyväksyä alueita, joilla on ainutlaatuinen geologinen perintö. Salpausselkä UNESCO Global Geopark -statuksen saavuttamiseksi hankkeen yhtenä osatavoitteena on ollut selvittää Salpausselän ja Etelä-Päijänteen luonnonarvoja. Salpausselän alueen Geopark-jäsenyyttä haetaan vuoden 2019 aikana.

Tässä raportissa esitellään lyhyesti Asikkalan Vääksyssä tehdyn alppivuokkoseurannan tulokset sekä Heinolan kirkonkylän alueella tehdyt pikkusiniisiikartoitukset.

Alppivuokkoesiintymät kuuluvat Aurinkovuoren Natura-alueeseen (FI0301005). Aurinkovuori on valtakunnallisesti arvokas, monipuolinen osa Salpausselkään kuuluvaa harjumuodostumaa. Alueella tavataan geologisesti edustavia muinaisrantoja, komeita suppakuoppia, deltamaisia ja selännemäisiä osia sekä paikoin hyvinkin jyrkkiä rinteitä, joista korkeimmat nousevat 70-80 m Päijänteen ja Vesijärven pintojen tasosta.

Aurinkovuoren alue on kasvistollisesti Hämeen edustavimpia harjuja. Puusto on enimmäkseen mäntyvaltaista, mutta paikoin tavataan myös lehtipuita ja rinteiden alaosissa kuusta. Varsinkin Aurinkovuoren etelärinteillä on lehtoja ja lehtomaisia kankaita sekä runsaasti harjukasveja, mm. kangasvuokkoa, idänkeulankärkeä ja kangasajuruohoa sekä paikoin alppivuokkoja. Alppivuokon kasvupaikkana ovat lehdot (kuva 1), lehtomaiset kankaat ja lehtomaiset harjumetsät, etenkin harjunrinteet ja suppakuopat. Alppivuokko kukkii toukokuussa ja se on luokiteltu Suomessa vaarantuneeksi (VU).

Kuva 1. Alppivuokkoa kasvavaa lehtoa Henrikinahossa Aurinkovuoren Natura 2000-alueella.

1.2 Pikkusiniisiipi

1.2 Pikkusiniisiipi

Pikkusiniisiivellä on Suomessa ainoastaan kaksi elinvoimaiseksi todettua esiintymisaluetta, joista toinen sijaitsee Heinolan kirkonkylän alueella. Vanhoja esiintymisalueita on tarkastettu Asikkalan Aurinkovuoresta ja Hämeenlinnan Hauholta, mutta niistä lajia ei ole enää löydetty.

Pikkusiniisiipi elää paahteisilla harjumuodostumilla ja rinteillä, joissa kasvaa toukan ravintokasvia idänkeulankärkeä (*Oxytropis campestris*). Usein samoilla esiintymisalueilla tavataan myös muita vaateliaita paahdekasveja kuten kangasajuruohoa (*Thymys serpyllum*) ja kissankäpälää (*Antennaria dioica*). Perhosen lentoaika ajoittuu kesäkuulle ja lennon huippu osuu useimpina vuosina kesäkuun toiselle ja kolmannelle viikolle. Naaras munii keulankärjen kukinnoille munat ja toukat pysyttelevät tiiviisti ravintokasveillaan (kuva 2).

Pikkusiniisiipi on vaateliias paahdealueiden indikaattorilaji, joka ilmentää erittäin hyvin muutakin uhanalaista harjulajistoa- ja luontoa. Päiväaktiivinen perhonen on helppo havaita ja lajilla on lisäksi tietynlainen visuaalinen statusarvo, jota voidaan mainiosti hyödyntää Salpausselkä Geoparkin ja Heinolan kaupungin viestinnässä.

Kuva 2. Pikkusiniisiipinaaras munimassa idänkeulankärjen kukinnolle.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1 Alppivuokko

Salpausselkä UNESCO Global Geopark -hankkeeseen liittyen Aurinkovuoren Natura 2000-alueella tarkastettiin alppivuokkojen (*Anemone trifolia*) tiedossa olevien esiintymien nykytila. Inventoinnit tehtiin 27.6.-4.7.2018 välisenä aikana. Maastossa käytiin tarkistamassa kaikki 56 tiedossa olevaa alppivuokkojen kasvupaikkaa (kuva 2).

Maastoinventointeja varten Metsähallituksen paikkatietoaineistosta siirrettiin maastotietokoneelle alppivuokkojen kasvupaikkojen sijaintitieto. Uusia mahdollisia kasvupaikkoja ei Aurinkovuoren alueelta varsinaisesti etsitty, mutta siirryttäessä esiintymäpaikalta toiselle myös tällaisia mahdollisia kasvupaikkoja havainnoitiin.

2.2 Pikkusiniisi

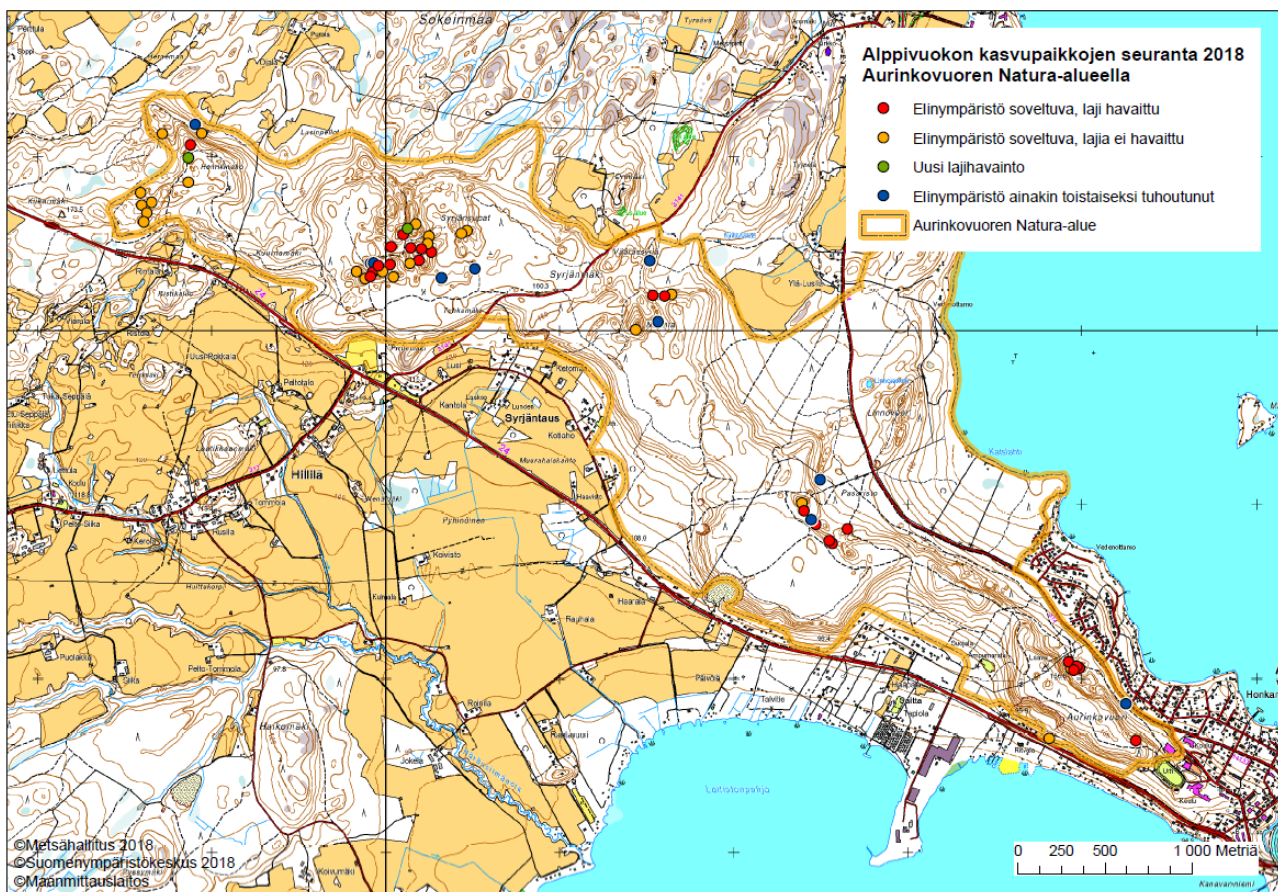
Salpausselkä UNESCO Global Geopark -hankkeeseen liittyen Heinolan kirkonkylän alueella tarkastettiin pikkusiniisien (*Cupido minimus*) tiedossa olevien esiintymien nykytila. Inventoinnit tehtiin toukokuun viimeisellä viikolla. Maastossa käytiin tarkistamassa suurin osa tiedossa olevista pikkusiniisien esiintymistä. Myös Aurinkovuoren Natura 2000-alueella tehtiin seurantakäynti, mutta lajia ei löydetty kohteelta.

3. Tulokset

3.1 Alppivuokko

Kasvupaikkojen tarkastusten tulokset on esitetty kuvassa 2. Yhteensä 56 tiedossa olevasta esiintymäpaikasta 23:ssa havaittiin alppivuokkoja. Yhtä monessa paikassa elinympäristö tulkittiin olevan ennallaan ja kasvupaikan olevan edelleen soveltuva alppivuokolle, mutta lajista ei tehty havaintoa. Kymmenen paikkaa tulkittiin ainakin toistaiseksi olevan tuhoutunut alppivuokon kannalta johtuen metsänhakuusta: kohteet oli avohakattu noin 5-10 vuotta sitten ja paikoilla kasvoi nyt voimakkaasti heinittynyt tiheä taimikko. Näiden lisäksi kaksi havaintopaikkaa tulkittiin uusiksi esiintymiksi, sillä ne sijaitsivat erillään kymmenien metrien päässä lähimmästä tiedossa olevasta esiintymäpaikasta.

Tulosten arvioinnissa on huomioitava se, että maastokäynnit alppivuokkojen kasvupaikoille tehtiin kukinta-ajan ulkopuolella. Tämä vaikeutti jonkin verran lajin havainnoimista. Lisäksi esiintymäkohtaiseen tarkasteluun ei käytetty kovin paljoa aikaa.

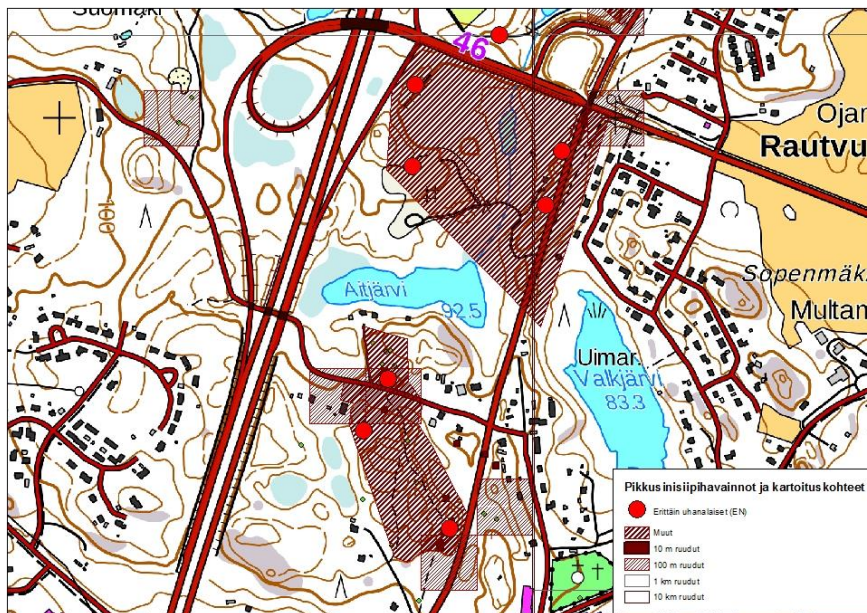

Kuva 2. Alppivuokkojen kasvupaikat ja niiden nykytila maastokäyntien perusteella.

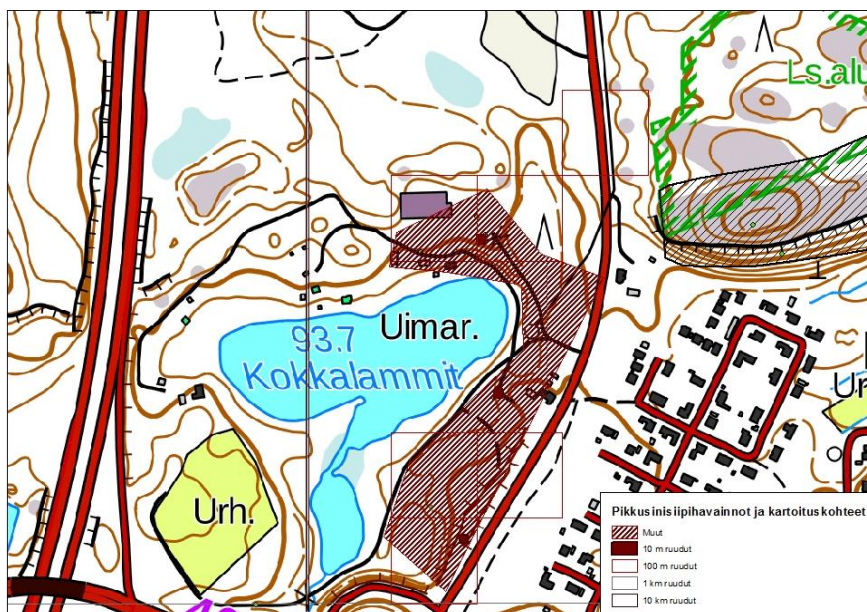
3.2 Pikkusiniisiipi

Heinolan kirkonkylän pikkusiniisiipiesiintymät keskittyivät Aitjärven eteläpuoliseen kangasmaastoon sekä Kokkalampien ja Aitjärven väliseen piennar- ja kangasmaastoon (kuva 3). Aitjärven eteläpuolinen esiintymä sijaitsee pääosin vanhojen ja osittain metsittyneiden hiekkakuoppien yhteydessä ja on koko alueen elinvoimaisin, tosin sielläkin päivittäinen havaittu yksilömäärä jäi enintään muutamaa kymmeneen perhoseen. Kesällä 2018 pikkusiniisiipeä ei tavattu Kokkalammin itäpuolisella piennaralueella ollenkaan. Sama tilanne oli myös vuonna 2017 (kuva 4).

Ravintokasvin tilanne koko kartoitusalueella on melko hyvä. Aitjärven eteläpuolinen pikkusiniisiiven esiintymä on supistunut vanhan sorakuopan avoimena pysyneisiin tai hoidettuihin rinteisiin. Vanhojen sorakuoppien välissä kasvaa melko tiheää taimikkoa, eivätkä alueet ole yhdistyneenä toisiinsa. Olisi ensiarvoisen tärkeää saada alue laajamittaisemmin jatkuvan hoidon piiriin. Kiireellisinä hoitotoimin tulisi toteuttaa puuston poisto tai harvennus ja maaperän rikkominen sorakuoppien rinteiltä ja pohjalta. Hämeen ELY-keskuksen mukaan alueelle on suunnitteilla hoitoa osana kantatie 46:n perusparannusta. Uusi tie jättää jälkensä maastoon, joten tiesuunnitelmaan otettiin kompensationsa pikkusiniisiiven esiintymien hoitoa samanaikaisesti.

Kuva 3. Pikkusiniisiiven vahvimmat esiintymät ovat Aitjärven eteläpuolisilla alueilla.

Kuva 4. Kokkalammin itäpuolisilla tienpientareilla kasvaa runsaasti idänkeulankärkeä, mutta pikkusiniisipeä ei tavattu vuoden 2017-2018 seurannoissa.